

Klipp i klipparkivet

2. oktober 1969.

Hallingdölen,
3570 Ål.

Herr redaktör,

Jeg har mottatt som utklipp en artikkel i Deres avis av 2. september om en tuft ved Skarvangstölen. Det var flere punkter der som var meget uheldige sett fra arkeologisk synspunkt, og jeg har derfor funnet det påkrevet med noen kommentarer, som jeg må be om spalteplass til i avisen. Det er beklagelig når en oppriktig kulturhistorisk interesse gir seg så uheldige utslag, og jeg håper at både forfatteren og leserne vil forstå hvorfor jeg har funnet grunn til å reagere. Mine kommentarer er skrevet etter samtale med flere av Oldsaksamlingens tjenestemenn, og kopi av kommentarene, samt av dette brev er oversendt dit.

Med hilsen

Irmelin Martens.
Konservator.

Tufta ved Skarvangstölen.

I "Hallingdölen" stod den 2. september en artikkel signert H. U. med tittelen "Lat arkeologane granska "tufta" ved Skarvangstölen". Som leder av de arkeologiske undersøkelser som utføres i forbindelse med vassdragsreguleringene vil jeg gjerne få komme med noen kommentarer til artikkelen.

Det er selvsagt ikke mulig bare på grunnlag av den kortfattede beskrivelsen å uttale seg om tuftas alder. Den kan bare avgjøres ved en systematisk arkeologisk utgravning. De fleste tufter i fjellstrøkene er sannsynligvis ikke særlig gamle, men det fins også mange som er fra forhistorisk tid og middelalder og som dermed er fredet ved lov. Selv om de yngre kulturminnene ikke er fredet, har også de stor kulturhistorisk interesse og bør vernes om på samme måte som de fredete fortidsminner.

Det var med dyp beklagelse jeg leste om herr H.U.s gravninger i tufta. I fredete fortidsminner er det forbudt for uvedkommende å grave, og slike tilfeldige gravninger kan bare ødelegge for en eventuell senere utgravning. Ved en arkeologisk undersøkelse gjelder det ikke bare å finne eventuelle oldsaker; minst like viktig er det å klarlegge rester av konstruksjoner som ofte bare ~~kan~~ avtegnes seg som fargeskiftninger i jorda. Slike spor ødelegges lett ved tilfeldig gravning, og arkeologene er alltid forsiktige med å ta prøvestikk, især i hustufter.

Jeg har ikke funnet noen opplysninger om denne tufta i Universitetets Oldsaksamlings arkiv. Hadde vi visst om den, hadde det vært en enkel sak å se nærmere på den i sommer, da vi hadde folk i arbeid ikke langt unna.

Fjelltraktene våre har vært utnyttet til jakt og fiske og andre formål så lenge det har bodd mennesker i Norge. Utforskningen av fjellets kulturhistorie er bare såvidt begynt, og rundt om ligger det husrester og andre boplasser, dyregraver o.a. som ikke er registrert av fagfolk, men som bygdefolk i stor utstrekning kjenner til. Fjellområdene er så vidstrakte at vi umulig kan

nakte systematiske registreringer av dem, og i forbindelse med vassdragsutbyggingen er det bare områdene rundt vannene som blir undersøkt. Det er av meget stor verdi at museene får meldinger om hustufter og andre kulturminner i fjelltraktene, og jeg vil benytte anledningen til å be alle som sitter inne med slike opplysninger om å sende dem til Universitetets Oldsaksamling, Oslo. Når det gjelder fortidsminnene nede i bygdene, håper vi at disse vil bli registrert i løpet av få år og merket av på de økonomiske kartene.

Til slutt noen ord om Födalen og de registreringer som ble utført der og andre steder i Hallingdalsfjellene i sommer. Bakgrunnen for disse arbeidene var de omfattende vassdragsutbygginger som er skjedd, til dels uten arkeologiske undersøkelser. Holsvassdragene ble bygget ut før våre undersøkelser var kommet i gang, ved Gyrinosvatn kom vi med i siste liten og maktet bare å berge en del av det rike materiale som fantes. Ved Flevvatn ble intet gjort. I de senere år har vi arbeidet ved Lerdalsvassdraget, hvor især Store Öljusjøens og Eldrevatns strender har vist seg meget rike på steinalderfunn. Mye tyder på at fjelltraktene mellom Hallingdal og Hemsedal har vært et av de rikeste i Sør-Norge med hensyn til steinalderboplasser. Årets registreringer ved Buvatn bekreftet vår antakelse at vannene i Djupemagasinet har vært et av sentralområdene, men det er ikke lenger mulig å foreta utgravninger.

Det vi har maktet å redde, er bare et lite utvalg av det som har vært, og det er etter hvert blitt meget om å gjøre for oss å få vite hva som ennå ligger igjen og som kan bli liggende urørt i fremtiden. Dels er det av stor verdi at endel boplasser bevares i et landskap som er minst mulig berørt av den moderne teknikk, men enda vesentligere er det at noe blir spart til fremtidens forskning. Da vil man ha større viten og bedre utgravningsmetoder enn vi har idag, og ikke minst må vi regne med at nye naturvitenskapelige

metoder vil gi resultater som idag er uopnåelige. Derfor bör vi ikke sette igang utgravninger i Födalen nå. For oss er det hovedsaken å vite at kraftutbyggingene ikke har lagt alt under vann, men at iallfall et rikt område er bevart. Det bör få ligge urørt ennå en rom tid, og jeg håper inderlig at alle som ferdes der inne vil respektere fredningslovens bestemmelser.

Irmelin Martens.